

Boeren in Gasteren zoals dat vroeger ging – Roelof Bonder haalt herinneringen op

Melken

Boerenwerk was voor de Tweede Wereldoorlog lichamelijk zwaar. In Gasteren gingen we in 1945 nog met hondenkar en een transportfiets naar het land om te melken. Twee keer per dag werden melkbussen van 30 liter naar de melkfabriek in Anloo gebracht. Bij het melken zaten we op een melkkrukje en op de melkbus stond een theems (zeef), waar de melk doorheen werd gegoten, zodat die schoon in de melkbus kwam.

Velen maakten gebruik van een wipkar, die voor van alles kon dienen. Als je de bak eraf deed, kon je er bijvoorbeeld de giertank op zetten. Dergelijke giertanks zien je nu nog op de weilanden staan. Hij dient nu voor drinkwater voor de dieren.

In die tijd had je een aparte kelder voor het opslaan van het gier en een mestplaat voor het opstapelen van de vaste mest: de mesthoop. We werkten helemaal biologisch, maar dat woord bestond nog niet.

Slachten

Ieder jaar slachtten we in november een varken of stier. Soms ook wel een melkvaars die niet voldeed. Je moest de slacht doorgeven aan de gemeente, die dan een keurmeester stuurde om te bekijken of het dier wel gezond was. Er waren in het dorp twee huisslachten: Marinus Moek en zijn zoon Jan. Deze hadden een gemengd bedrijf en waren slachter in de winter.

Er werd een strobaal op de grond gelegd met daar bovenop een deur. Daarop werd het varken getild. Met een masker werd hij doodgeschoten. Als de keel daarna doorgesneden werd, moest je er snel bij zijn om het bloed te roeren, anders zou het gaan stollen. Van het bloed werd bloedworst gemaakt. Deze werden in de stoompot gekookt. Als het varken op de ladder hing en Marinus of Jan zei: "dit is er één met dik spek", kwam moeder de vrouw met de jeneverfles. Hoe dikker het spek, hoe beter.

De ingewanden werden verwijderd en schoongemaakt. Deze werden gebruikt om worsten van te maken. Altijd werd eraan gedacht

om de varkensblaas eruit te halen. Daarmee konden we voetballen. De volgende dag kwamen Marinus en Jan om het varken in stukken te snijden. Dan kwam de keurmeester ook weer om er een blauw stempel op te zetten.

De schenken en de worsten kwamen in de kamer tussen de balken te hangen.

Grote schoonmaak

Als in mei de koeien in de wei stonden, hadden we de grote schoonmaak. Dan werden de stallen grondig schoongemaakt. Er moest geschrobd worden met schrobber en heet water. Heet water haalden we uit de stoompot, die in het stookhok stond. Voor het schrobben waren we al een week bezig geweest om de stalvloer te doorweken. Dat maakte het boenen daarna gemakkelijker.

In die tijd werden kinderen in het dorp wel eens voor de gek gehouden. Dan werden ze van de ene boer naar de andere boer gestuurd om een "grupdweil" op te halen. Zoiets bestond helemaal niet! In de kamer ging de kachel weer naar achter de schoorsteenmantel in. De kokosmatten gingen naar buiten om uitgeklopt te worden. Ook in het voorhuis was er grote schoonmaak.

In de zomer woonden we vaak op de pompstraat (kamer tussen huiskamer en stal, waar ook gekookt werd) of in het stookhok.

Bij de grote schoonmaak kreeg het stookhok ook een grote buurt. De muren werden vanonder geverfd met koolteer en het bovenste gedeelte werd gewit. Het wasgoed kwam op de bleek te liggen.

Tijdens deze drukke werkzaamheden werd er koffie of thee gedronken. Als het drinken te heet was, schonk je het drinken in het schoteltje. Dan koelde het wat sneller af en kon je weer snel aan het werk. Als je geen tweede kopje wilde, zette je het kopje op de kop op het schoteltje.

Met de jutezakken, die we gebruikt hadden voor de kunstmest, gingen we naar het Gasterse diepje om ze daar uit te spoelen. We hingen die daarna over de afrastering om te drogen.

De wipkar werd ook schoongemaakt en kreeg weer een nieuw blauw kleurtje.

Graan

Stroom en waterleiding hadden we niet. Het koren maaiden we met een zeis. Na de oorlog kocht mijn vader een Cormick maaimachine. Deze werd getrokken door twee werkpaarden.

Bij onze oom in Balloo (hij woonde waar nu een zorgboerderij staat) werd met de hand gedorst met een vlegel: een houten stok met daaraan een leertje en een knuppel.

Toen ik op de Koningskuil woonde (dat was in de oorlog) stond er voor onze boerderij een stoomlocomotief die de dorsmachine aandreef. In het voorjaar werd deze stoommachine ook gebruikt om aardappels te stomen die ingekuuld werden voor varkensvoer. Bij het inkuilen pakten we wat aardappels, pelden ze en bestrooiden ze met wat zout. Dat was smullen!

Bij het dorsen van het koren kwam het graan in jutezakken. Van het stro werden grote balen gemaakt die bij elkaar gehouden werden met (pak)draad. Dit pakdraad kon je ook voor allerlei andere dingen gebruiken. Als er wat los zat, pakte je pakdraad. Bij de melkfabriek was een korenmalen, waar iedere week er een paar zakken koren naar toe gingen. Van het meel werd een papje voor de varkens gemaakt.

Aardappels

Met het zaaien en het poten van aardappels waren we altijd erg druk. Dat ging met de hand. Eerst moest mest op het land. Met een mestvork werd de mest op een wagen gegooid. Daarna werd het vanaf de wagen om de zes meter in hoopjes op het land gezet. We waren daar de hele dag mee bezig. De volgende dag verspreidden we de mest met de vork over het land. Daarna werd de mest onder geploegd met het paard voor de ploeg. Achter de ploeg liepen wij om de aardappels te planten. We hadden een soort schort voor onze buik die vol met aardappels zat. Bij iedere stap die we deden, lieten we een aardappel vallen. Zo kwam er veertig centimeter tussen de aardappels.

De aardappels werden met een 'onkruid eg' gewied. Later gebeurde dat met een paard met een schoffeltuig. Daarbij moest je er nog wel met hand en schoffel bij langs. Voor het bestrijden van de coloradokever hadden we een zak DDT op zolder staan. Met een grote poederspuit op onze rug gingen we daarmee over het aardappelveld. Het poeder waaide je om de oren.

Bieten

De voederbieten werden gezaaid met een zaaimachine die je zelf moest duwen. Destijds kwamen er uit één zaadje wel drie of vier plantjes (tegenwoordig hebben ze pillen zaad met uit ieder zaadje één plant). Als de plantjes opkwamen, moesten we er op onze knietjes bij langs om ze 'op enen' te zetten. Je had daar een apart mesje voor, waarmee je ook meteen het onkruid meenam. Bij de BOD (Bond van Oud Leerlingen Drenthe) heeft de suikerfabriek wel eens een wedstrijd georganiseerd, waar het erom ging wie tien meter lang het snelste en het netste werk kon leveren. Er mocht geen onkruid meer staan en de bieten moesten op enen staan. Ook waren er BOD-wedstrijden Ploegen met een paard. Daarvan hangen nog medailles in de medaillekast.

Groentetuin

De groentetuin was heel belangrijk. In alles waren we zelfvoorzienend. Voor de varkens werden aardappelen één keer in de week gekookt in het stookhok. Deze werden gemengd tot een papje van rogge, havermeel en water. De voederbieten werden voor de koeien verbouwd. En als er eens een voederbietplant miste, werd daar een koolraapplant tussen gezet. Bij het oogsten werden ze daarna gezamenlijk ingekuuld. 's Winters werd er ook koolraap gegeten. Wecken was toen heel gewoon. De boontjes kwamen in de weckfles. Bruine bonen werden gedroogd en bij de winterdag gepeld. 's Winters stond de kelderplank vol met weckflessen. Vaak stond daar ook een Keulse pot met varkensvlees.